

РОЗДІЛ 1
КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА
ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА
ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

УКД 152.3+154.2

Белоус О. С., Массанов А. В.

*Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»*

ВПЛИВ ІНДИВІДУАЛЬНО-ОСОБИСТІСНИХ ЧИННИКІВ
НА ПРОЦЕС ПОДОЛАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ
БАР'ЄРІВ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ
ОСОБИСТОСТІ

В статті розглядається питання впливу індивідуально-особистісних чинників на процес подолання психологічних бар'єрів професійного самовизначення особистості в юнацькому віці. Аналізується взаємозв'язок індивідуально-особистісних чинників, та їх значення для професійного самовизначення особистості. Зокрема, досліджуються вольові та мотиваційні особливості, які сприяють досягненню цілей особистості. Розглядаються психологічні бар'єри, які є невід'ємною складовою морально-психологічного стану особистості і впливають на ефективність його дій, хоча вони не завжди чітко усвідомлюються особистістю. Увага приділяється засобам профілактики виникнення психологічних бар'єрів і усуненню небажаних бар'єрів.

The article considers the issue of the influence of individual and personal factors on the process of overcoming psychological barriers to professional self-determination of a person in

adolescence. The interrelation of individual-personal factors and their significance for professional self-determination of the personality is analyzed. In particular, the volitional and motivational features that contribute to the achievement of personal goals are studied. Psychological barriers are considered, which are an integral part of the moral and psychological state of the individual and affect the effectiveness of his actions, although they are not always clearly understood by the individual. Attention is paid to the means of prevention of psychological barriers and elimination of unwanted barriers.

У сучасній дійсності проблема впливу індивідуально-особистісних чинників на психологічні бар'єри у професійному самовизначенню пов'язана з новими технологіями, технічним прогресом та підвищенням вимог до майбутніх спеціалістів.

Саме в юнацькому віці особистість зіштовхується з різними психологічними бар'єрами, які постають у вигляді внутрішніх перешкод під час вибору професійної діяльності, або загального становлення особистості.

В період професійного самовизначення у юнацькому віці молоді люди починають замислюватися не тільки про наше майбутнє, але й про те, як саме збудувати власну життєву перспективу, як сформувати власні плани та наміри та яку обрати професійну діяльність. Вивчення і розвиток власних здібностей, сприяє правильному вибору майбутньої професії. Це допомагає врахувати вимоги тих чи інших професій до психологічної сфери особистості.

В контексті професійного самовизначення важливе місце займає проблема подолання не бажаних психологічних бар'єрів особистості, що робить вибір професії самостійним і свідомим.

У психологічній літературі індивідуально-психологічні особливості розглядаються, як своєрідні властивості психічної активності особистості, які проявляються в темпераменті,

характері, емоціях та почуттях, а також у вольових якостях. Вони утворюються у результаті системного узагальнення біологічних та соціально набутих властивостей, залучених до функціонування системи поведінкових дій індивіда, а також його діяльності та спілкування.

В нашому дослідженні приділимо увагу таким особистісним чинникам, як характер, темперамент, мотивація та, окремо, вольовим якостям.

Характером, у науково-психологічній літературі прийнято називати динамічну та упорядковану сукупність психологічно-індивідуальних стійких особливостей, котрі формуються протягом всього життя індивіда. Характер проявляється у діяльності та соціальній поведінці людини, тобто у ставленні до оточуючих, роботи, навколишніх факторів та до своєї персони.

Важливо також врахувати на акцентуації характеру, які описував К. Леонгард. Автор зазначав, що вони є посиленими індивідуальними рисами особистості, які мають тенденцію до переходу в патологічний стан в наслідок несприятливих умов. К. Леонгард розробив класифікацію акцентуацій, в якій можна бачити значний вплив психоаналітичних уявлень про типологію психічних розладів.

Темперамент – це вроджена властивість психічної діяльності особистості, котра являється однією з важливих одиниць психічної та динамічної організацій діяльності психіки, завдяки чому визначається реакція особистості на інших індивідів і події, котрі відбуваються з самою людиною та навколо неї.

У психології вважається, що темперамент та характер людини означають динамічний та змістовий аспекти поведінки. Емоційна та вольова стійкість індивіда є змістовною частиною його характеру, а здібності є своєрідними особливостями особистості, які виступають умовою виконання будь-якої діяльності.

Волею називають психічну функцію, котра проявляється у здатності особистості свідомо керувати власною психікою та діями під час прийняття будь-якого рішення для того, щоб досягти поставлені перед собою цілі.

Мотивація являється психофізіологічним процесом, котрий керує поведінкою індивіда, надає людині направлення, організацію та активність. Тобто, мотивація це те, що підштовхує особистість до здійснення певної діяльності.

Формування мотивації і ціннісних орієнтацій в період професійного навчання є невід'ємною частиною розвитку особистості. У перехідні, кризові періоди розвитку виникають нові мотиви, нові ціннісні орієнтації, нові потреби і інтереси. На їх основі перебудовуються і якості особистості.

Психологічні бар'єри невід'ємно входять до складової морально - психологічного стану особистості. Психологічним бар'єром називається психічне відчуття індивіда, котре проявляється до або у під час здійснення певної активності. У тих випадках, коли бар'єри з'являються до початку діяльності, то вони не дають можливості розпочати діяльність, та у випадках прояву бар'єрів під час здійснення активності, вони зупиняють діяльність. Бар'єр може бути сильним або слабким для тієї чи іншої особистості. Для позбавлення від небажаного психологічного бар'єру особистість повинна виконувати відповідну діяльність, котра рівноцінна силі психологічної перешкоді.

Юнацький вік є характерний тим, що особистість починає не тільки думати про те, ким вона хоче бути у майбутньому, а й самостійно починає формувати свою власну життєву перспективу, плани на майбутнє, наміри та обирає майбутню сферу діяльності.

Більшість молоді при виборі професії бере за основу стереотипи, котрі існують у сучасному суспільстві. Саме це заважає та утворює труднощі на психологічному рівні. Тобто слід розуміти, що для того, щоб зробити свідомий і

самостійний вибір професії потрібно мати навички побудови картини взаємозв'язків подій життя та перенесенню цієї уявної картини на події майбутнього.

В якості висновків нашого дослідження зазначимо наступне:

Виявлено, що індивідуально-психологічні особливості виступають, як своєрідні властивості психічної активності особистості, які проявляються в темпераменті, характері, емоціях та почуттях, а також у вольових можливостях.

Показано роль психологічних бар'єрів у професійному самовизначенні особистості та їх прояви в юнацькому віці.

Виявлено, що кожна з психологічних перешкод має певну силу впливу. Для подолання будь-яких перешкод особистість проходить через певну діяльність, котра рівноцінна силі перешкод. Причини виникнення психологічного бар'єру не завжди усвідомлюються особистістю. Особистісні риси, які не сприятливі для тієї чи іншої діяльності спричиняють виникнення психологічного стану, який може бути внутрішньою перешкодою для виконання діяльності.

Завдяки вивченню особливостей впливу індивідуально-особистісних особливостей на психологічні бар'єри у професійному самовизначенні можна надавати психологічну підтримку для адекватного реагування на ці бар'єри. Тим самим можна полегшити кризові прояви особистості в професійному самовизначенні

Література

1. Абульханова-Славская К. А. Типология активности личности. *Психологический журнал*. 1985. Т. 6. No 5. С. 3–18.
2. Баткаева, І.А. Мотивація трудової діяльності. М.: ГАУ, 1996. 134 с.
3. Вікова психологія. За ред. Г. С. Костюка. К.: Рад. шк., 1976. 269 с.

4. Іванніков В. А. Психологічні механізми вольової регуляції. М., 1998. 278 с.

5. Леонгард К. Акцентуйовані особистості. Пер. з нім. Ростов н/Д: Фенікс, 1997. 544 с.

6. Палагіна М.М. Психологія розвитку та вікова психологія: навчальний посібник для вузів: М.: Московський психолого-соціальний інститут, 2005. - 288 с.

УДК 159.922.8

Боднар І.А., Даценко Т.С.

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОЇ РЕГУЛЯЦІЇ ПЕРЕЖИВАННЯ СМИСЛОЖИТТЄВОЇ КРИЗИ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Представлені результати дослідження особливостей регуляції переживання смисложиттєвої кризи в юнацькому віці. Визначено, що емоційна регуляція може бути важливим аспектом в опануванні смисложиттєвої кризи в юнацькому віці. Аналіз стратегій емоційної регуляції у групах юнаків з різним рівнем переживання смисложиттєвої кризи, показав наявність статистично значущих відмінностей між групами: юнаки з низьким рівнем переживання смисложиттєвої кризи частіше використовує ефективні стратегії когнітивної регуляції емоцій, на відміну від юнаків з високим рівнем переживання смисложиттєвої кризи.

The results of the research of specificity of regulation of experience of life purpose crisis at adolescence are exposed. It is determined that emotional regulation can be an important aspect in